

Tekstilajin tajua kyselyssä: Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia, käsityksiä ja arviointia hylkäyskirjeistä

Esa Laihanen

Kielikeskus

LAB-ammattikorkeakoulu

This article reports on a questionnaire that examined the experiences and perceptions of Finnish university students (students of engineering, N=26; and polytechnic students of business, N=25) regarding rejection letters sent to job applicants. In the questionnaire, students answered open questions and evaluated a number of anonymized rejection letters from the reader's perspective. Both rejection letters produced by genuine companies and letters written by students on a written communication course were evaluated. Content and discourse analysis were utilized in analysis of student responses. The results showed that students have at least some understanding of the characteristics and functional structures of the genre of the rejection letter. The respondents expected functional interaction (interpersonality, courtesy and personalization), certain substantive, stylistic and linguistic functionalities, explanations and feedback, as well as a future orientation and motivation of the applicant. Although personalization and feedback were desired, feedback that was too detailed or somehow criticized the applicant or his/her merits was perceived as offensive and when found in student-generated rejection letters unrealistic. The results are valuable for teaching literacy skills and text awareness for working life, as well as when examining the effects of recruitment processes on employer image.

Asiasanat: diskurssianalyysi, hylkäyskirje, kyselytutkimus, sisällönanalyysi, suhtautumisen teoria, tekstilajin taju, tekstilajitietoisuus

1 Johdanto

Tekstilajin määrittelyssä on korostettu ulkoisia kriteereitä, kuten kontekstia ja tekstilajin tavoitetta (esim. Swales 1990; Bhatia 1993; 2004), sekä tekstin sisäisiä ja kielellisiä piirteitä, esimerkiksi tekstin rakennetta (Hasan 1989 [1985]). (Ks. genren määritelmistä Mäntynen 2006: 42; Nieminen 2010: 91–92; Heikkinen & Voutilainen 2012: 20–30 sekä näissä mainittu kirjallisuus.) Bhatia (2004: 142–145) puhuu *genrekompetenssista* ammatillisen asiantuntijuuden näkökulmasta ja katsoo sen *diskurssikompetenssin* keskeiseksi osaksi: genrekompetenssi on kykyä tunnistaa, tuottaa, tulkita, käyttää ja hyödyntää genrejä tavoitteellisesti ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Kalliokoski (2002) ja Valtonen (2012) käyttävät käsitettä *tekstilajin taju*, joka on kielenkäyttäjien tietoisuutta eri tekstilajien konventioista ja niille tyypillisistä valinnoista. Tekstilajin tajua vastaavia käsitteitä ovat *tekstilajitietoisuus* (Heikkinen 1999), *tekstilaji-intuitio* (Nieminen 2010) ja *tekstilajikompetenssi* (Makkonen-Craig 2011).

Kieltävä rekrytointivastaus eli hylkäyskirje on funktioltaan, tekstiin kirjoituiltu rooleiltaan ja rakenteiltaan jossain määrin vakiintunut tekstilaji, vaikkakin runsaan sisällöllisen variaation vuoksi siinä on myös vakiintumattomuutta (Keckman 2017b: 89). Fraasiutuneet kiitos- ja hylkäysjaksot luovat hylkäyskirjeisiin vakiomuotoisuutta; toisaalta runsas sisällöllinen ja ilmaisullinen variaatio sekä erilaisten funktionaalisten jaksojen suuri määrä kertovat vakiintumattomuudesta ja siitä, että hylkäyskirjeen kirjoittajia ohjaava tekstilajin taju ei ole täysin yhtenäinen. (Keckman 2017a: 38; 2017b: 89.) Keckman (2017b: 23) erottaa hylkäyskirjeistä viisi *vaihetta* ja näiden *jaksoja* (suluissa esimerkkejä): *aloitusmuodollisuudet* (esim. *otsikko* ja *alkutervehdys*), *kiitokset* (*mielenkiinnosta/hakemuksesta kiittäminen*), *tehtävä-* tai *yrittäjäviittaus*, *rekrytointiprosessin kuvaus* (esim. *suora hylkäys* ja kirjava valikoima mahdollisia rekrytointiprosessia, hakemuksia ja hakijoita kuvaavia tai arvioivia jaksoja) sekä *loputusmuodollisuudet* (esim. *lopputervehdys*). Opiskelijoiden teksteistä ks. Laihanen 2018: 115.

Tämän artikkelin tavoitteena on selvittää korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä hylkäyskirjeistä. Opiskelijoille tekemäni kyselytutkimuksen avulla vastaan seuraaviin kysymyksiin: *Millaisia kokemuksia korkeakouluopiskelijoilla on kieltävistä rekrytointivastauksista? Mitä he niiltä odottavat ja millaisia vaatimuksia he niille asettavat? Miten he arvioivat hylkäyskirjeiden toimivuutta?* Pohdin, mitä tulokset kertovat korkeakouluopiskelijoiden hylkäyskirjetekstilajin tajusta ja onnistuneeksi koetun hylkäyskirjeen piirteistä. Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää kehitettäessä yritys- ja rekrytointiviestinnän tekstitaitojen opetusta sekä hylkäyskirjeitä osana yrityskuvan rakentamista ja rekrytointiviestinnän käytänteitä.

2 Lyhyt katsaus aiempaan tutkimukseen

Hakija odottaa vastausta työhakemukseensa, ja vastukseen sisältyvillä valinnoilla on vaikutusta hakijan reaktioihin. Pitkä vastausviive vaikuttaa hakijan tyytyväisyyskokemukseen negatiivisesti (Cortini, Galanti & Barattucci 2019). Hylkäyskirje on tyypillisesti lyhyt. Lyhyet kirjeet voidaan kokea hakijaa vähemmän arvostaviksi, vähemmän persoonallisiksi ja epäselvemmiksi kuin pitkät kirjeet. (Jablin & Krone 1984.) Hylkäyskirjeitä on pidetty persoonattomina massaviesteinä. Persoonattomuus voi olla myös tarkoituksellista kielteisen viestin välittämisessä; toisaalta lyhyt ja persoonaton hylkäysviesti voi synnyttää epäkohteliaan vaikutelman. (Keckman 2017b: 93.)

Viestin räätälöinnillä on vaikutusta lukijoihin. Cortini, Galanti ja Barattucci (2019) manipuloivat hylkäyskirjeiden ajoitusta, kohteliaisuusvalintojen muodollisuusastetta (formaali vs. informaali) sekä alkutervehdystä. Kun vastausviive oli lyhyt, hakijan puhuttelua nimellä pidettiin sopivana; nimellä personointi menetti kuitenkin sopivuuttaan, jos vastauksen aika- viive oli pitkä. (Cortini ym. 2019: 9–10.) Jablinin ja Kronen (1984) tutkimuksen mukaan

muodollinen ja etäisempi puhuttelutapa (esim. alkutervehdyksessä) koettiin tuttavallista puhuttelua sopivammaksi. Hakijat olivat tyytyväisempiä formaaleihin kuin informaaleihin tervehdyksiin, mikä selittyy psykologisilla selviytymisstrategioilla (*psychological coping*). Formaalilla alkutervehdyksellä voi luoda psykologista etäisyyttä ja hallita kieltävän viestin välittämistilannetta. Formaali puhuttelu ja epäsuora ilmaisutapa miellettiin sopivaksi hylkäyskirjeen tapauksessa: hakija ja rekrytointikirjeen lähettäjä ovat vieraita toisilleen, joten tuttavallisuuden välttäminen on luontevaa. (Jablin & Krone 1984.)

Cortinin ym. (2019) tutkimuksen mukaan hakijat arvostavat nopeaa ja hakijalle räätälöityä palautetta epämuodolliseen tapaan ilmaistuna. Cortini ym. (2019) manipuloivat kuitenkin vain joitakin hylkäyskirjeiden yksityiskohtia ja katsovat itsekin, että todellisen räätälöinnin, kuten päätösten perustelemisen, vaikutusta vastaanottajiin olisi syytä tutkia tarkemmin. Eri-tyisesti juuri räätälöinnin vaikutus kaipaisi lisää tutkimusta. (Cortini ym. 2019: 12.)

Hylkäysaktia pehmenetään kielellisin valinnoin ja hakijan suorituksen arviointia negatiivisesti vältetään. Suoran hylkäyksen sisältävät, hakijan ansioita erittelemättömät ja valintapäätöstä perustelemattomat kirjeet koetaan epäselvemmiksi ja vähemmän henkilökohtaisiksi kuin epäsuoran hylkäyksen ilmoittavat, hakijan ansioita erittelevät sekä päätöstä selittävät ja perustelevat tekstit. (Jablin & Krone 1984.) Hylkäyskirjeiden selitykset jäävät yleensä varsin yleiselle tasolle, kuten hakijoiden määrän ja laadun luonnehdinnaksi, ja näin informaatioarvoltaan niukoiksi ja lukijanäkökulmasta riittämättömiksi. (Uoti 2019.)

Korkeakouluopiskelijoiden kirjoittamissa ja aitojen yritysten hylkäyskirjeissä on samankaltaisia tyypillisiä funktionaalisia jaksoja (ks. edeltä). Kohteliaisuutta teksteihin rakennetaan esimerkiksi varauksin, pahoitteluin, persoonahäivytyksin ja toivotuksin (Keckman 2017b: 91). Ongelmia opiskelijakirjoittajille aiheuttaa kirjoittajan ja lukijan välisen vuorovaikutussuhteen hallinta, mikä näkyy esimerkiksi runsaana sinuttelun ja teitittelyn sekakäyttönä sekä aitoihin hylkäyskirjeisiin verrattuna runsaana selittelynä ja yksityiskohtaisena palautteena (Laihanen 2019; vrt. Keckman 2017b).

3 Kyselytutkimuksen aineisto ja menetelmät

Selvitin syksyllä 2019 Saimaan ammattikorkeakoulun liiketalouden opiskelijaryhmälle (N=25) sekä Lappeenrannan–Lahden teknillisen yliopiston (LUT) teekkariryhmälle (N=26) tekemälläni lomakekyselyllä opiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä hylkäyskirjeistä. Kyselylomakkeessa oli avoimia kysymyksiä sekä arvioitavia anonymisoituja hylkäyskirjeitä, joista kaksi oli yritysten ja kolme muiden kuin kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden kurssilla kirjoittamia. Kyselyyn osallistuneet opiskelijat eivät olleet kurssilla kirjoittaneet hylkäyskirjeitä, mutta suurimmalla osalla oli niistä vastaanottajakokemusta, mikä ilmeni kysymyksen

1 (*Oletko saanut työnantajilta kieltäviä rekrytointivastauksia? Millä tavalla ne on sinulle toimitettu (esim. kirjeitse, sähköpostitse, puhelimitse, muuten, miten)?*) vastauksista. Kyselyt toteutettiin paperimuotoisella lomakkeella oppitunnilla, millä pyrittiin estämään vastausten etsiminen lähteistä. Kysymyksiin pyydettiin vastaamaan siinä järjestyksessä kuin ne lomakkeessa esitettiin, jotta kyselyn lopun tekstiesimerkit eivät ohjaisi kirjoittajien vastauksia kyselylomakkeen alussa esitettyihin avoimiin kysymyksiin.

Kysymyksessä 2 tiedusteltiin onnistuneen hylkäyskirjeen ominaisuuksia seuraavasti: *Millainen on mielestäsi onnistunut kieltävä vastaus työnhakijalle? Millaisia odotuksia sinulla on tekstiltä? Mainitse ainakin 3 asiaa.* Vastausten analyysissä olen hyödyntänyt sisällönanalyysia (esim. Tuomi & Sarajärvi 2013) ja sitä täydentämään väljästi myös diskurssianalyttistä luku- ja analyysitapaa (esim. Fairclough 2001 [1989]) sekä lingvistisessä erittelyssä Martinin ja Whiten (2005) kehittäneen suhtautumisen teorian asennoitumisen ilmaisemisen osasysteemiä. (Sisällönanalyysin ja diskurssianalyysin yhdistämisestä ja hyödyntämisestä toisiaan täydentämässä ks. Saviniemi 2015; suhtautumisen teoriasta ks. Martin & White 2005 ja sovelluksista suomenkielisiin teksteihin Katajamäki 2018; Mikkonen 2010; Paldanius 2020.) Sisällönanalyysin katson vastaavan kysymykseen, *mitä* sisällöllisiä merkityksiä aineistossa aktivoituu; väljästi soveltamalla diskurssianalyttisellä ja suhtautumisen teoriaa hyödyntävällä tarkastelulla taas erittelen sitä, *miten* ja millaisin kielellisin valinnoin merkityksiä vastauksissa tuotetaan (ks. myös Tuomi & Sarajärvi 2013: 47, 104). Sisällönanalyysini eteni kolmivaiheisesti: 1) pelkistin eli redusoin aineistoni vastaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi, 2) ryhmittelin eli klusteroin pelkistetyt ilmaukset luokkiin sekä lopuksi 3) käsitteellistin eli abstrahoin aineiston analyysia edelleen teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Analyysiyksiköksi määrittelin merkitystä sisältävän lausuman, joka voi olla jopa yksittäinen sana tai tavallisimmin yhtä sanaa laajempi kokonaisuus.

Kyselyn kohdassa 3 kysyttiin onnistuneen kieltävän rekrytointivastauksen sisältöä ja rakennetta seuraavasti: *Mitä onnistunut rekrytointivastaus mielestäsi sisältää, ja miten se etenee (tekstin jäsennessä)?* Käyn kysymyksen 3 vastaukset tilanpuutteen vuoksi läpi vain lyhyesti. Kyselyn lopussa opiskelijat arvioivat muutamaa kieltävää rekrytointivastausta ja niiden toimivuutta (ks. tästä tarkemmin luku 5).

4 Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia ja käsityksiä hylkäyskirjeistä

Liiketalouden opiskelijaryhmän 25 vastaajasta 15 oli saanut hylkäyskirjeen. Sähköposti mainittiin 14 kertaa, puhelin 6 kertaa ja tekstiviesti kerran. Kyselyn 26 teekkarivastaajasta 21 ilmoitti saaneensa hylkäyskirjeen. Viestin välitystapa oli useimmiten ollut sähköposti (21 mainintaa); myös puhelimitse vastauksia oli saatu (6 mainintaa). Paperinen, postitse toimitettava kirje ei vastausten perusteella näytä olevan enää käytössä. Vastauksista tulee esille

havainto hylkäyskirjeille tyypillisestä massaviestimäisyydestä (esimerkki 1; tekkarien vastaukset merkitsen merkinnällä T ja liiketalouden opiskelijoiden merkinnällä L).

- (1) Kieltäviä rekrytointivastauksia olen saanut sähköpostitse. Ne ovat kaikki olleet tyypillisiä vastauksia, joihin vaihdetaan vain nimi ja lähetetään suurimmalle osalle hakijoista. (T5)

Hylkäysvastauksen **toimittaminen** ja **oikea ajoitus** koettiin tärkeäksi. Vastaamattomuus tulkittiin paheksuttavaksi välinpitämättömyydeksi (*Kunhan edes lähettävät - -*) ja vastaamisen taas katsottiin ilmentävän työnantajan arvostavaa asennetta hakijoita kohtaan (esimerkki 2). Työnantajan ja työntekijän/työnhakijan välillä vallitsevan vastavuoroisen ns. psykologisen sopimuksen (ks. esim. Cortini ym. 2019: 2; Rembel 2012: 15–18 ja näissä mainittu kirjallisuus) mukaan työnhakijalla on oikeus saada vastaus hakemukseensa.

- (2) Kunhan edes lähettävät vastauksen josta välittyi arvostus kiinnostusta kohtaan - -. (L21)

Hylkäysviestin toivottiin tulevan kohtuullisessa ajassa (esimerkki 3), mikä tukee Cortinin ym. (2019) havaintoa nopean vastauksen vaikutuksesta tyytyväisyyskokemukseen.

- (3) Vastauksen olisi myös hyvä saapua (suhteellisen) ajoissa, kuukausia hakemuksen jättämisen jälkeen saapunut vastaus tuntuu lähinnä turhautavalta. (T2)

Kieltävän rekrytointivastauksen **toimivaa vuorovaikutusasennetta** ja **sävyä rakentavista merkitysominaisuuksista** (interpersoonaisuus ja sävy) vastaajat pitivät tärkeinä tekstin *kohteliaisuutta* (esimerkki 4), *ystävällisyyttä*, *mukavaa sävyä* ja *henkilökohtaisuutta* (esimerkki 5). Massakirjemäisyyden tuntua ja räätälöinnin puutetta pidettiin negatiivisena.

- (4) - - Kohteliaasti sanotaan kiitos, mutta ei kiitos. - - (L22)
- (5) Persoonallinen ja kohtelias, ei tule tunnetta, että lähetetään 500 muullekin. (T22)

Kiittämisen ja *pahoittelun* katsottiin kuuluvan toimivaan hylkäyskirjeeseen. Massavastausmaisuuksien katsottiin näkyvän tyypillisissä hylkäyskirjeissä henkilökohtaisuuden puuttumisena ja luovan etäistä vaikutelmaa. Henkilökohtaisuutta ja kohteliaisuutta sekä *vastaanottajaa arvostavaa otetta* (esimerkki 6) kaivattiin, vaikkakin tiedostettiin henkilökohtaisen otteen olevan vaikea toteuttaa suuren hakijamäärän vuoksi. Tylyn ja hakijaa loukkaavan vaikutelman luomista pidettiin kartettavana (esimerkki 7).

- (6) Onnistuneessa kieltävässä rekrytointivastauksessa esitetään asiat niin, että siitä välittyy vastaanottajalle selainen viesti, että hakemusta ja henkilöä arvostetaan. (T6)
- (7) Ei liian tyly – Jatsoon tsemppaava ja kannustava – Pahoitteleva. (L8)

Vastaajien mielestä hylkäyskirjeen tulisi *kannustaa*, *motivoida* ja *rohkaista* (esimerkki 7 edellä) sekä sisältää **tulevaisuusorientaatiota**, mikä näkyy vastauksissa *onnen* ja *menestyksen toivotuksina*, *uudelleen hakemisen toivomisena* sekä *kannustavana*, *motivoivana* ja *rakentavana* palautteena, josta on hakijalle *hyötyä* tulevaisuudessakin.

Liika kohteliaisuus ja selittely eivät vastaajien mukaan saa ohittaa *selkeyttä*, *suoruutta* ja *ytimekkyyttä*, joita vastaajat pitivät tavoiteltavina ja keskeisinä kieltävien vastaustekstien **sisällöissä** ja **tyylillisinä ominaisuuksina**. Niin ikään *asiallisuutta* ja *neutraalia* ilmaisutapaa sekä *lyhyttä* ja *tiiviyttä* arvostettiin. Myös *oikeinkirjoitus* ja *kielioppi* mainittiin **kieleen**, **kieliasuun** ja **kielenkäyttöön liittyvinä vaatimuksina**. Selkeyteen liittyvät vastauksen *helppoymmärteisyys*, pääsanoman *selvyys* ja *selkeä ilmaisu*. Tiiviyttä, ytimekkyyttä ja suoruutta suosiva ilmaisutapa karttaa *turhaa jaarittelua* ja *höpöttelyä* sekä valitsematta jättämisen *anteeksipyytelyä* ja hakijan *imartelua* (esimerkki 8).

- (8) Sen pitäisi olla kohtelias, mutta ytimekäs: työnhakija tuskin haluaa paljoa lukea imarteluja kun hakemus hylätään. Vastauksessa pitäisi käydä läpi jokin syy miksi hakemusta ei hyväksytty (jos sellaista löytyy). (T16)

Valintapäätöksen **selittämistä** ja **perustelemista (päättöksen argumentointi)** kaivattiin (ks. esimerkki 8 edeltä), samoin rakentavaa **palautetta** (esimerkki 9). Nämä odotukset ovat ymmärrettäviä vastavuoroisuuden periaatteen näkökulmasta: hakija on käyttänyt hakemukseen aikaa ja odottaa paitsi vastausta myös palautetta ja perusteluja valinnalle. Vastaajat kuitenkin tiedostivat työnantajan rajalliset mahdollisuudet antaa palautetta.

- (9) Kieltävässä vastauksessa voitaisiin perustella, miksi henkilö ei tullut valituksi, kertoa miten hakemusta voitaisiin parantaa, kertoa tulevista hauista. (T4)

Jos kysymyksen 2 vastauksia tarkastelee Martinin ja Whiten (2005) suhtautumisen teoriaan kuuluvan asenteenilmaisun systeemin (*attitude*) näkökulmasta, voi vastauksissa havaita tääjimminkin ilmaistun asia-arvottamisen lisäksi jossain määrin myös tunnearvottamista (tunteisiin perustuva arvottaminen). Eksplisiittistä ihmisarvottamista aineistossa ei esiinny, vaikka implisiittisesti ihmisiä toki arvotetaan inhimillisten prosessien arvioinnin kautta.

Rekrytointivastauksen rakennetta kuvatessaan (kysymys 3) vastaajat mainitsivat samankaltaisia funktionaalisia jaksoja, joita aidoissa sekä opiskelijoiden kirjoittamissa hylkäyskirjeissä esiintyy (esimerkki 10; ks. ja vrt. Keckman 2017b; Laihanen 2018).

- (10) Kiitos hakemuksesta tehtävään – lopputulos rekrytoinnista – syy mahdolliseen kieltävään vastaukseen – toivomus hakea uudestaan, jos avoimia paikkoja tulee. (L25)

Millainen?-kysymyksen (kysymys 2) vastauksista suurin osa sisältää onnistunutta hylkäyskirjettä kuvaavia ja määritteleviä adjektiiveja, mutta kuvaamiseen ja arvottamiseen on käytetty myös partisiippeja, adverbeja, substantiiveja ja verbejä. Kontekstissaan kohdettaan kuvaavia ja arvottavaa asennetta ilmaisevia merkityksiä voidaan kielentää erilaisin leksikaalisin ja kieliopillisin kategorioin. Erilaisten kielellisten resurssikategorioiden käyttöä merkitysten

rakentamisessa voidaan selittää kieliopillisen metaforan käsitteellä (ks. Karvonen 1991; Martin & White 2005: 10, 46; Katajamäki 2018: 47, 52). Esimerkiksi verbi *pahoitella*, substantiivi *pahoittelu* ja partisiippi *pahoitteleva* kuvaavat kaikki kieltävän vastauksen ilmaisemista pahoitellen. Samoin lyhyellä viipeellä saapunut vastaus on *nopea*, saapuu *ajoissa* tai *aikaisin*. *Kohteliaisuutta* kuvaavat myös adjektiivi *kohtelias* ja adverbi *kohteliaasti*. Taulukkoon 1 olen koonnut vastaajien onnistuneeseen hylkäyskirjeeseen, sen ominaisuuksiin, osiin tai tuottamiseen ja toimittamiseen liittyviä ja kontekstissaan arvottaviksi tulkitsemiani ilmauksia sekä sijoittanut ne sisältöanalyysin perusteella hahmottuviin sisältöluokkiin. Vaikka luokittelussa onkin otettu huomioon ilmausten konteksti, on luokittelu silti tulkinnanvaraista ilmausten monifunktioisuuden vuoksi. Eniten mainintoja saivat *kohtelias* (11 mainintaa), *selkeä* (11 mainintaa), *ystävällinen* (8 mainintaa) sekä *asiallinen* (6 mainintaa).

Taulukko 1. Opiskelijoiden käsityksiä onnistuneesta ja epäonnistuneesta hylkäyskirjeestä

Sisältökategoria	Onnistunutta hylkäyskirjettä tai sen ominaisuuksia kuvaavia ja arvottavia kielellisiä resursseja (adjektiiveja, adverbeja, substantiiveja, verbejä)	Epäonnistunutta hylkäyskirjettä tai sen ominaisuuksia kuvaavia ja arvottavia kielellisiä resursseja (adjektiiveja, adverbeja, substantiiveja, verbejä)
Vastauksen toimittaminen ja ajoitus	<i>aikaisin, ajoissa, nopea, nopeasti</i> <i>Kunhan edes lähettävät</i> - - [lähettäminen toivottavaa]	<i>Kunhan edes lähettävät</i> - - [vastauksen lähettämättä jättäminen paheksuttavaa] <i>lähetetään 500 muullekin</i> [paheksuu massakirjemäisyyttä]
Vuorovaikutusasenne, sävy	<i>arvostus, ei anteeksipyytelevä, ei liian tyly, ei loukkaa, ei tule tunnetta, että lähetetään 500 muullekin, henkilökohtainen, henkilökohtaisuus, kiitokset, kiittää, kohteliaasti, kohteliaisuus, kohtelias, kunnioittava, pahoitella, pahoitteleva, pahoittelu, persoonallinen, ystävällinen, ystävällisen sävyinen, rakentava, mukava</i> (lopetus/sävy)	<i>anteeksipyytelevä, liian tyly, loukkaava, pyrkii lyttämään, imartelu, negatiivinen mielikuva yritystä kohtaan, turhauttava, vittuilu</i> [fraasiutunut torjuntalause herättää vastaajassa voimakkaita negatiivisia tunteita]
Vastauksen sisältö, tyyli, kieli	<i>asiallinen, asiallisen sävyinen, asiallisen/virallisen näköinen, asianmukainen, ei jää negatiivinen mielikuva, ei turhaa höpöttelyä, ei turhan jaaritteleva, helposti ymmärrettävä, kiva</i> [tietää hakijoiden määrä], <i>lyhyt, neutraali, oikea kielioppi, oikeinkirjoitus, selkeä, selkeästi, selkeästi kieltävä, selvä, selvästi, suoraan/suoraan asiaan, tiivis, ymmärrettävä, ytimekäs</i>	<i>höpöttely, jaaritteleva, kliseinen, negatiivinen mielikuva</i>
Päätöksen argumentointi (selitykset ja perustelut)	<i>jollain tapaa perusteltu, jonkin muotoiset perustelut, perusteleva, perustella, perusteltu</i> (syy tms.), <i>perustelu, selitetty hyvin, selittää, sellainen jossa kerrotaan syy siihen miksi ei tullut valituksi, sisältää syyn</i>	
Palautehyöty hakijalle	<i>hyvä</i> [esim. palautteen saaminen hakemuksesta], <i>hyvät puolet hakijassa, palaute</i> (suoriutumisesta), <i>parannusehdotukset, parantaa</i>	
Tulevaisuusorientaatio, kannustus ja motivointi	<i>kannustava, kehottaa</i> [yrittämään], <i>motivoiva, rohkaisu, toiveita elättelevä, toivottaa onnea ja menestystä, tsemppaava</i>	

5 Tekstiesimerkit opiskelijoiden arvioitavina

Kyselyn lopuksi vastaajat arvioivat muutaman tunnistetiedoiltaan anonymisoidun hylkäyskirjeen toimivuutta asteikolla 0–5 (0 = ei toimi ollenkaan; 1 = toimii heikosti; 2 = toimii tyydyttävästi; 3 = toimii hyvin; 4 = toimii oikein hyvin; 5 = toimii erinomaisesti). Vastaajia pyydettiin perustelevaan toimivuusarvionsa ja kommentoimaan tekstien onnistumisia (+) ja epäonnistumisia (–) sekä kunkin tekstin yhteydessä kertomaan ja perustelevaan arvionsa siitä, oliko teksti vastaajan mielestä opiskelijan kirjoittama vai aidon yrityksen teksti. Esitteen tässä luvussa arviointitehtävän tuloksia.

Teksti A on aito yrityksen teksti. Liiketalouden opiskelijoista sitä piti aitona 19 vastaajaa ja teekkareista 18; liiketalouden opiskelijoista 5 ja teekkareista 6 arveli tekstiä opiskelijan kirjoittamaksi. Keskiarvo tekstin toimivuudesta oli liiketalouden opiskelijaryhmässä 4,26/5 ja teekkariryhmässä 3,82/5. Tekstiä pidettiin *tyypillisenä*, *persoonattomana* ja *kliinisenä* masviestinä, jossa *käsittelijä jättäytyy varjoksi* (ei henkilön allekirjoitusta). Viestiä pidettiin kuitenkin *ammattimaisena*, *selkeänä* ja *ytimekkäänä* sekä *lyhydestään* huolimatta *kohteli-aana*. Yksi teekkarivastaaja kuvasi viestiä *läimäytykseksi kasvoihin*. Selityksiä ja perusteluja päätökselle kaivattiin. Tulevaisuusorientaatiota pidettiin hyvänä lisänä.

(A)

Hei ,

kiitos kesätyöhakemuksestasi ja mielenkiinnostasi Service-assistentin tehtävää kohtaan [Yritys Oy:lle Kaupunkiin (kaupungin nimi)].

Olemme läpikäyneet kaikki hakemukset ja valinneet tähän tehtävään sopivimman kesätyöntekijän. Valitettavasti tällä kertaa valintamme ei kohdistunut sinuun.

Toivottavasti olet jatkossakin kiinnostunut avoimista tehtävistämme. Kaikki avoinna olevat työpaikat löydät nettisivuiltamme: www.nettiosoite

Aurinkoista kevättä toivottaen

Ystävällisin terveisin,
[Yritys Oy rekrytointi]

Teksti B (Rembelin (2012) aineistosta) on aidon yrityksen aito teksti, joka eroaa tekstistä A siinä, että se sisältää enemmän tietoa valinnan painotuksista ja implisiittisesti siis myös perusteluja. Teksti ei kuitenkaan sisällä yksilöivää ja henkilökohtaista palautetta hakijalle. Lupa säilyttää hakemus tietyn ajan siltä varalta, että hakijalle sopivia työtehtäviä avautuisi (tulevaisuusorientaatiota, *toivoa*) sisältyy tekstiin. Allekirjoittajana on henkilö, ei pelkkä yritys (*antaa kasvot*). Nuo tekstin B tekstistä A erottavat seikat saivat vastaajilta myönteisiä

arvioita, vaikka tätäkin tekstiä pidettiin *kohtalaisen kylmänä* ja *vähän karun kuvan jättävänä* massaviestinä. Liiketalouden opiskelijoista 19/25 ja teekkareista 18/26 piti tekstiä aitona yrityksen tekstinä. Liiketalouden opiskelijat arvioivat tekstin toimivuudeksi (ka.) 4,26/5; teekkareiden toimivuusarvio tekstistä oli (ka.) 3,85/5. Valinnan yleisperustelujen (valinnan painotus) maininnan katsottiin voivan aiheuttaa hakijalle *epävarman olon* ja *loukata* (negatiivinen vuorovaikutusasenne ja tulevaisuusorientaatio), koska maininnasta voi *tulla olo, että hakija ei ollut tarpeeksi taitava mainituissa ominaisuuksissa*.

(B)

[Huomautus: Esimerkki on Rembelin (2012) aineistosta. Huomautusta ei mainittu kyselyssä.]

Hei,

Kiitos hakemuksestasi [XX:n] tehtävään ja kiinnostuksestasi yritystämme kohtaan.

Rekrytointiprosessimme on nyt edennyt ja olemme valinneet henkilöt, joiden kanssa jatkamme prosessia. Valintamme ei tällä kertaa kohdistunut Sinuun. Valinnassa painotimme vakuutus- ja finanssialan järjestelmien tuntemusta, vahvaa myyntihenkisyyttä ja soveltuvuutta organisaatioomme.

Säilytämme hakemustasi määrittelemäsi ajan. Huomioimme hakemuksesi, mikäli vastaavia tehtäviä avautuu organisaatiossamme.

Voit seurata avoimia tehtäviämme osoitteessa [www.yritys-b.fi/rekry]

Ystävällisin terveisin,
N.N.

Teksti C on todellisuudessa opiskelijan kirjoittama. Vastaajista 18/26 tekkaria ja 13/25 liiketalouden opiskelijaa piti tekstiä aidon yrityksen tekstinä. Toimivuusarvion keskiarvo oli tekkariyryhmässä 4,33/5 ja liiketalouden opiskelijaryhmässä 4,04/5. Teekkariopiskelijoiden palautteessa teksti sai seuraavia mainintoja: *mallisuoritus, personoitu hakijan mukaan, persoonalle kohdistettu vastaus, hyvä vaikutelma* (yrityksestäkin). Teekkareiden vastauksissa huomautettiin, että valintaperusteita ei yleensä kerrota (niin tarkasti kuin tekstissä tehdään) ja että teksti sisältää turhaa *liirum laarumia* eikä siinä ole yksilöivää palautetta hakijalle. Liiketalouden opiskelijoiden palautteessa tekstiä pidettiin *henkilökohtaisena, tsemppaavana, kannustavana ja ystävällisenä*, eli tekstin vuorovaikutus vaikutti vastaajien mielestä hyvin toimivalta. Tekstissä olevaan puhuttelumuotojen sekakäyttöön (sinuttelua ja teitittelyä sekaisin) kukaan vastaajista ei kiinnittänyt huomiota, vaikkakin yksi liiketalouden opiskelija mainitsi *teitittelyn luovan kohteliaisuutta ja viestivän arvostuksesta*. Tekstin kannustavuus, henkilökohtaisuus ja vastaanottajakeskeisyys (opiskelijoille suunnattu) mainittiin tekstin ansiaina. Myös liiketalouden opiskelijoiden vastauksissa on muutama maininta siitä, että tekstissä oli jonkin verran selittelyä (*turhaa höpöttelyä*), joka pidentää tekstiä ja verottaa sen ytimekkyyttä. Asiakirjastandardin katsottiin vaikuttavan tekstin *ammattilaismaisuuuteen*.

(C)

[Yritys Kaupunki]	[X.X.201X]
[Osoite]	
[Postitoimipaikka]	
[Etunimi Sukunimi]	
[Katu 1 C 11]	
[00000 Kaupunki]	
Hyvä työnhakija,	
Olemme käsitelleet kaikki työhakemukset mukaan lukien teidän hakemuksenne, mutta valitettavasti valintamme ei osunut kohdallenne. Kiitämme kuitenkin [Yrityksen nimi] Oy:n puolesta kiinnostuksestasi yritystämme ja hakemaanne työpaikkaa kohtaan.	
Hakemuksia tuli tällä kertaa yli 20, joiden perusteella valitsimme 5 työntekijää myyntitöihin [Kaupungin] toimipisteellemme. Monilla hakijoistamme oli aiempaa kokemusta alalta sekä alaa vastaava koulutus, jonka johdosta valitsimme mielestämme sopivimmat työntekijät ja jouduimme myös hylkäämään useita mielenkiintoisia ja kokeneita hakijoita. Arvostamme hakemuksia opiskelijoilta ja toivomme, että hakisit mahdollisesti [Yritykselle] töihin myös tulevaisuudessa.	
Tahdomme toivottaa teille onnea ja menestystä tulevaan niin opinnoissa kuin työhaussa.	
Ystävällisin terveisin,	
[Etunimi Sukunimi]	
HR-Päällikkö	
[Yritys Oy]	
Henkilöstöjohtaja	

Teksti D (opiskelijan harjoitusteksti) tunnistettiin selvästi opiskelijan kirjoittamaksi ja sai vastaajilta runsaasti kritiikkiä. Sen katsottiin sisältävän *liikaa negatiivista kritiikkiä* hakijaa kohtaan, *ajautuvan epäolennaisuuksiin*, olevan *outo*, *ärsyttävän pikkutarkka* sekä sävyltään *epäystävällinen*, jopa *ilkeä*. Vaikka palaute hakijalle koettiin *henkilökohtaiseksi*, *tarkaksi* ja *korjaavaksi*, sitä pidettiin ehdottomasti *liian negatiivisena* ja *epäsoveliaana*. Negatiivisia arvioita painottava, virheitä korjaava ja moittiva henkilökohtaisuus ei vastaajien mielestä ollut toivottavaa eikä sopivaa. Tekstistä välittyi vastaajien mukaan *epäammattimainen* vaikutelma, mitä runsaat *kieli- ja tyylivirheet* lisäsivät. Liki kaikki teekkarivastaajat (25/26) pitivät tekstiä opiskelijan harjoitustekstinä (yksi tyhjä vastaus); liiketalouden opiskelijoista niin ikään valtaosa (22/25) piti tekstiä selvästi opiskelijan kirjoittamana. Tekstin toimivuuden keskiarvoksi tuli liiketalouden opiskelijoiden arvioinnissa 1,96/5 ja teekkareiden arvioinnissa 2,46/5.

(D)

[Etunimi Sukunimi]

[Katu 000]

[000 000 0000]

[Päivämäärä X.X.XX]

Hei Etunimi!

Kiitos kiinnostuksestasi työpaikkaa kohtaan. Valitettavasti tällä kertaa valintamme ei kohdistunut sinuun.

Syy miksi sinua ei valittu [Yritys Oyj:lle] töihin johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että hakemuksestasi jäi epäselväksi mitä paikkaa hait. [Yrityksellä] on tarjota lukuisia eri työpaikkoja niin tuotantotalouden kuin energiatekniikan opiskelijoille.

Ansioluettolosi oli melko hyvä. Kiinnittäisin vielä huomiota harrastukset osioon, jossa teksti ei ollut oikean kieliopin mukaista. Mahdollisesti peruskoulun voisi jo jättää pois. Kielitaidostasi puolestaan on merkittävää etua työmarkkinoilla. En myöskään tiedä mitä pikku-ie ja ysvikäsilli ovat, voisit avata termejä hieman.

Itse kirjeessä kerroit hyvin luonteestasi ja taidoistasi, mutta työpaikka johon hait jäi epäselväksi. Kirje voisi olla myös selkeämpi, jos se olisi jäsennelty selkeämmin.

Valitsimme taloushallinnon kesäavustajaksi [Etunimi Sukunimen].

Parhain terveisin

[Etunimi Sukunimi]

[Yritys Oyj markkinointiassistentti]

Teksti E (opiskelijan kirjoittama) oli mukana vain jälkimmäisessä, teekkareille suunnatussa kyselyssä. Lisäsin sen mukaan, koska halusin testata, miten vastaajat suhtautuvat tekstiin, jossa hakijan torjuntaa eli hylkäystä ei kerrota suoraan vaan se ilmaistaan implisiittisesti. Teekkarien vastauksissa kaivattiin torjunnan suoraa ja selvää ilmoittamista sekä todettiin, että *kielteinen vastaus on kätetty ja sen joutuu itse päättämään*. Eräs vastaaja arveli, että tekstissä *unohtui sanoa ei*. Tekstin ansioiksi katsottiin, että siitä *välittyi välittäminen* ja kannustava tulevaisuusorientaatio ja että teksti sisälsi *selkeät ja ytimekkäät perustelut* valinnalle. Tekstiltä kaivattiin yksilöllistä palautetta hakijalle ja tekstin katsottiin kertovan turhan tarkasti valitusta henkilöstä ja hänen ansioistaan (*liikaa jaarittelua*). Vastaajista 12/26 piti tekstiä aitona yrityksen tekstinä; saman verran vastaajista (12/26) katsoi tekstin olevan opiskelijan kirjoittama (tekstin alkuperäisarvioon 2 vastaajaa ei ottanut kantaa tai kannanotto oli epäselvä). Toimivuusarvion keskiarvoksi tuli 3,79/5.

(E)

[Vastaanottajan tiedot (nimi ja osoite omilla riveillään)]

Hei [Etunimi]!

Kiitos hakemuksestasi [Yritykselle]. Olemme saaneet lukuisia hakemuksia avoimeen tehtävääme liittyen ja olemme nyt rekrytoineet suunnitteluasiantuntijan [Kaupungin] toimialueelle. Hakijoista kaikki olisivat olleet päteviä tehtävään, mutta yhdellä hakijalla oli 5 vuotta työkokemusta toimialalta, joihin muut hakijat eivät voineet kokemuksellaan vastata. Näimme tämän eduksemme ja valitsimme hänet.

Toivomme, että voimme pitää hakemuksesi [Yritykselle] vielä avoinna siihen asti, kunnes uusia paikkoja vapautuu. Tarvitsemme [Yritykselle] uusia alan tekijöitä ja pyrimme olemaan sinuun yhteydessä heti kun sopivia paikkoja avautuu.

Toivotamme sinulle mukavaa opiskeluiden ja loppuvuoden jatkoa! Muistathan päivittää hakemustasi nettisivuillamme [www.yritys.fi/työpaikat], jotta pystyisimme tarjoamaan sinulle tehtäviä mahdollisimman reaaliaikaisin tiedoin.

Ystävällisin terveisin

[Yritys Oyj]

[Allekirjoitus]

[Etunimi Sukunimi]

Henkilöstöjohtaja

6 Yhteenvetoa ja pohdintaa

Tekemäni kyselytutkimuksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden odotukset ja hylkäyskirjeeltä vaadittavat ominaisuudet liittyvät 1) vastauksen toimittamiseen ja optimaaliseen ajoitukseen, 2) tekstin vuorovaikutusasenteeseen ja sävyyn, 3) tekstin sisällöllisiin, tyylillisiin ja kielellisiin ominaisuuksiin, 4) päätöksen argumentointiin (selitykset ja perustelut), 5) hakijan kokemaan palautehyötyyn sekä 6) hakijaa kannustavaan ja motivoivaan tulevaisuusorientaatioon. Vastaajat toivoivat hylkäyskirjeiltä valinnan perusteluja ja henkilökohtaista palautetta, mutta tiedostivat työnantajan rajalliset resurssit palautteenantoon. Kyselyn perusteella suomalaiset korkeakouluopiskelijat arvostavat nopeaa vastaamista sekä vastauksen henkilökohtaista räätälöintiä (ks. ja vrt. myös Cortini ym. 2019). Liian perusteellista ja yksityiskohtaista sekä hakijan ansioita negatiivissävyysesti erittelevää ja arvostelevaa palautetta pidettiin kuitenkin sopimattomana (ks. myös Jablin & Krone 1984) ja epäammattimaisena. Lyhyet ja personoimattomat massaviestit saatetaan kokea paitsi ammattimaisiksi ja yrityksille tyypillisiksi myös etäisiksi ja välinpitämättömiksi (ks. myös Keckman 2017b: 93). Lyhyyttä, selkeyttä ja ytimekkyyttä arvostetaan, mutta ne eivät saa syrjäyttää kohteliaisuutta (*selkeästi*

(*mutta ystävällisesti*); *kohtelias, mutta ytimekäs*). Lyhyys voidaan kokea tyydydeksi, persoonattomuudeksi ja jopa epäselvyydeksi (ks. Keckman 2017b: 93; Jablin & Krone 1984), valankin jos tekstin myönteistä vuorovaikutusta ja tyytyväisyyskokemusta rakentaviin valintoihin ei ole erityisesti panostettu. Tämän kyselyn perusteella ainakin suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden voi sanoa arvostavan hylkäyksen eksplisiittistä ilmaisemista (esim. *Valitettavasti valintamme ei tällä kertaa - -*) implisiittisen torjunnan sijaan, vaikkakin hylkäyskirjeisiin vakiintunutta torjuntalauseetta toisaalta pidettiin jopa ärsyttävänä kliseenä. Olennaista tyytyväisyyskokemuksen kannalta on, että lukija kokee viestin arvostavaksi ja kannustavaksi, motivoivaksi, riittävästi palautetta ja perusteluja tarjoavaksi tekstiksi. Kielellisillä valinnoilla rakennetaan kohteliasta ja hakijaa arvostavaa vuorovaikutusta. Hakijan sopivalla tavalla huomioivan ja personoivan, räätälöidyn palautteen sekä riittävien selitysten ja perusteluiden muotoilemisella on merkitystä myönteisen yritys- ja työnantajakuvan rakentamisen kannalta.

Formaaleja ja epäsuoria ilmaisutapoja on pidetty sopivampina hylkäyskirjeisiin kuin informaaleja ja suorita (ks. Jablin & Krone 1984; vrt. kuitenkin Cortini ym. 2019). Vastaajien arvioimista hylkäyskirjeistä yksi sisälsi teitittelyn (voidaan pitää muodollisena, formaalina puhuttelumuotona) ja sinuttelun (epämuodollinen, informaali puhuttelumuoto) sekäkäyttöä, mutta yksikään vastaajista ei kommentoinut tätä millään tavalla; yksi vastaajista piti kyllä havaitsemaansa teitittelymuotoa kohteliaana ja lukijaa arvostavana.

Kyselytutkimuksen perusteella korkeakouluopiskelijoilla näyttäisi olevan hylkäyskirjeen tekstilajin tajua ja käsitystä hylkäyskirjeen tekstilajiominaisuuksista. Toimivaan vuorovaikutukseen kannattaa hylkäyskirjeissä ja niiden opetuksessa erityisesti panostaa. Hylkäyskirjeisiin liittyvien lukijakokemusten kartoittaminen auttaa työelämätekstien ja tekstilajitietoisuuden kehittämistä – sekä työelämää varten että työelämässä.

Lähteet

- Bhatia, V. K. (1993). *Analysing genre. Language use in professional settings*. Lontoo: Longman.
- Bhatia, V. K. (2004). *Worlds of written discourse: A genre-based view*. London: Continuum.
- Cortini, M., Galanti, T., & Barattucci, M. (2019). The effect of different rejection letters on applicants' reactions. *Behavioral sciences*, 9(10), 102. Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/bs9100102> (lainattu 30.10.2020).
- Fairclough, N. (2001) [1989]. *Language and power*. London: Longman.
- Hasan, R. (1989) [1985]. The structure of a text. Teoksessa: M.A.K. Halliday & R. Hasan (toim.). *Language, context and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective*. 2. painos. Oxford: Oxford University press. 54–69.
- Heikkinen, V. (1999). *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Heikkinen, V. & Voutilainen, E. (2012). Genre – monitieteinen näkökulma. Teoksessa: V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiililä & M. Lounela (toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus. 17–47.
- Jablin, F. & Krone, K. (1984). Characteristics of rejection letters and their effects on job applicants. *Written Communication* 1:4, 387–406. Saatavilla: <https://digitalcommons.unl.edu/commstudiespapers/144/> (lainattu 1.10.2020).
- Kalliokoski, J. (2002). Tekstilajin taju. Teoksessa: I. Herlin, J. Kalliokoski, L. Kotilainen & T. Onikki-Ranta-jääskö (toim.). *Äidinkielen merkitykset*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 147–159.
- Karvonen, P. (1991). Kieliopillinen metafora ja sen vaikutukset tekstissä. Teoksessa: T. Lehtinen & S. Shore (toim.). *Kieli, valta ja eriarvoisuus: Esitelmää 18. kielitieteen päiviltä. Kieli 6*. Helsinki: Helsingin yliopisto. 149–165.
- Katajamäki, H. (2018). *Tekijän identiteetti taloussanomalehtien pääkirjoituksissa. Pääkirjoitustoimittajan sosiaalisesta roolista tuotettu, teksteistä tulkittu*. Acta Wasaensia 411. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Keckman, E. (2017a). Hylkäyskirje tekstilajina. *Kielikello* 4/2017, 38–39.
- Keckman, E. (2017b). *Hylkäyskirje tekstilajina työnhaun diskurssissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- Laihanen, E. (2018). Tekstilajin tajuja testaamassa: teekkareiden kirjoittamien kieltävien rekrytointivastausten funktionaalinen rakenne. Teoksessa: L. Kääntä, M. Enell-Nilsson & N. Keng (toim.). *Työelämän viestintä, Arbetslivskommunikation, Workplace Communication, Kommunikation im Berufsleben. VAKKI-symposium XXXVIII 8.–9.2.2018. VAKKI Publications 9*. Vaasa. 105–118.
- Laihanen, E. (2019). Kirjoittaja ja lukija teekkareiden kirjoittamissa kieltävissä rekrytointivastauksissa. Teoksessa: H. Hirsto, M. Enell-Nilsson & N. Keng (toim.). *Työelämän viestintä II, Arbetslivskommunikation II, Workplace Communication II, Kommunikation im Berufsleben II. VAKKI-symposium XXXIX 7.–8.2.2019. VAKKI Publications 10*. Vaasa. 151–164.
- Makkonen-Craig, H. (2011). Kirjoittajan kompetenssit ja äidinkiellä kirjoittaminen. Teoksessa: A. Kauppi-nen, H. Lehti-Eklund, H. Makkonen-Craig & R. Juvonen (toim.). *Lukiolaisten äidinkieli. Suomen- ja ruotsinkielisten lukioiden opiskelijoiden tekstimaisemat ja kirjoitustaitojen arviointi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 62–91.
- Martin, J. & White, P. (2005). *The language of evaluation. Appraisal in English*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mikkonen, I. (2010). ”Olen sitä mieltä, että...” Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. *Jyväskylän Studies in Humanities* 135. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Mäntynen, A. (2006). Näkökulmia tekstin ja tekstilajien rakenteeseen. Teoksessa: A. Mäntynen, S. Shore & A. Solin (toim.). *Genre – tekstilaji*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 42–71.
- Nieminen, T. (2010). *Lajien synty. Tekstilaji semioottisessa metateoriassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Paldanius, H. (2020). *Kuka aloitti kylmän sodan? Lukion historian aineistopohjaisen esseen tekstilaji tiedonalan tekstitaitojen näkökulmasta*. JYU Dissertations 227. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Rembel, K. (2012). *Valitettavasti valinta ei tällä kertaa kohdistunut sinuun. Tutkimus kielteisistä rekrytointivastauksista osana rekrytointiprosessia ja työnantajabrändäystä*. Pro gradu -tutkielma. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Saviniemi M. (2015). ”On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä.” *Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Acta Universitatis Ouluensis. Series B, Humaniora vol. 127. Oulu: Oulun yliopisto.
- Swales, J. (1990). *Genre analysis. English in academic and research settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Uoti, M. (2019). *Explanations in rejection letters to non-interviewed external applicants: Employer brand perspective and qualitative content analysis*. Pro gradu -tutkielma. Turun kauppakorkeakoulu. Kansainvälinen liiketoiminta.
- Valtonen, P. (2012). *Abiturientti uutistoimittajana. Tekstilajin taju ja uutisen tuottaminen äidinkielen tekstitaidon kokeessa*. Turun yliopiston julkaisuja C 350, Scripta Lingua Fennica Edita. Turku: Turun yliopisto.